

УДК 330.341.2

ВПЛИВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ НА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК КРАЇН**Панкратова О.М., к.е.н.***Харківський інститут фінансів**Київського національного торговельно-економічного університету*

У статті проаналізовано категорія «інтелектуальний капітал» з метою можливого регулювання та управління конкурентними перевагами. Конкурентоспроможність компанії безпосередньо залежить від того, наскільки повно і успішно вона використовує свій інтелектуальний капітал, наскільки активно інвестує в його розвиток. Тому пріоритетним напрямом діяльності сучасних господарюючих суб'єктів є формування та ефективне використання інтелектуального капіталу, який є основним рушійним фактором інноваційної економіки. Але сьогодні Україна демонструє сумний стан української науки, що є результатом різкого недофінансування. Як наслідок, Україна залишається на периферії світових інноваційних розробок. Тому питання підтримки інноваційної діяльності, розвитку інтелектуального капіталу для України залишаються актуальними. За мету у роботі ставиться визначення особливостей змісту «інтелектуального капіталу» та виявлення інтелектуального капіталу як конкурентної переваги на конкурентоспроможність компанії та держави в цілому. На основі аналізу витрат на науку в державних бюджетах в процесі дослідження було зроблено висновки, що економічною стратегією інноваційного розвитку України має стати активна підтримка з боку держави розвитку свого інтелектуального капіталу шляхом забезпечення значного зростання фінансування на наукові розробки та дослідження, забезпечення стабільного зростання інвестицій у провідні вузи (наукомісткі університети), підвищення інтелектуального капіталу державних структур і органів влади.

Ключові слова: інтелектуальний капітал, інноваційний розвиток, конкурентні переваги, конкурентна боротьба, держава

UDC 330.341.2

INFLUENCE OF INTELLECTUAL CAPITAL ON INNOVATIVE DEVELOPMENT OF COUNTRIES**Pankratova E.N.,****PhD in Economics***Kharkov Institute of Finance**of Kyiv National University of Trade and Economics*

The article analyzes the category of «intellectual capital» for the purpose of possible regulation and management of competitive advantages. The competitiveness of the

company directly depends on the completeness and success of the use of its intellectual capital, as well as on investments in intellectual capital development. The priority direction of the activity of modern economic entities is the formation and efficient use of intellectual capital. It is the main driving factor of an innovative economy. Today, Ukraine demonstrates the sad state of Ukrainian science. This is the result of inadequate funding. Therefore, Ukraine remains at the periphery of the world's innovative developments. Issues of development and support of intellectual capital for Ukraine remain relevant. The purpose of the work is to determine the specifics of the content of «intellectual capital» and to identify the influence of competitive advantages on the company's competitiveness. In the course of the study, on the basis of the analysis of the cost of science in the state budgets, it was concluded that the economic strategy of Ukraine's innovation development should be actively supported by the state for the development of its intellectual capital. To achieve this, there should be a significant increase in funding for research and development, to ensure a steady increase in investment in leading universities (science-intensive universities), to raise the intellectual capital of state structures and authorities

Keywords: intellectual capital, innovative development, competitive advantages, competition, state

Актуальність проблеми. В умовах постіндустріальних трансформацій основним джерелом соціально-економічного розвитку є сукупність знань, спрямована в інтелектуальний капітал.

Інтелектуальний капітал, інновації, формування ринку наукових і інтелектуальних послуг, прав на об'єкти інтелектуальної власності є невід'ємними елементами розвитку інноваційної економіки. Інтелектуальний капітал стає більш значущим сьогодні, ніж фізичний. У сучасному світі він є стійкою конкурентною перевагою. Конкурентоспроможність компанії (фірми) безпосередньо залежить від того, наскільки повно і успішно вона використовує свій інтелектуальний капітал, наскільки активно інвестує в його розвиток.

У сучасних умовах глобалізації нецінові фактори конкурентоспроможності набувають особливої важливості. Це такі фактори як новизна, наукоємність, якість, ергономічність товару. Тому пріоритетним напрямом діяльності сучасних господарюючих суб'єктів є формування та ефективне використання інтелектуального капіталу, який є основним рушійним фактором інноваційної економіки. Розвиток навичок, суми досвіду, впровадження інновацій, володіння ноу-хау, базами даних, розуміння функціонування ринку, використання систем

обміну інформацією, висока кваліфікація персоналу забезпечує сьогодні компаніям високу конкурентоспроможність і лідируючі позиції на вітчизняному та світовому ринках, економічне зростання, підвищення якості та рівня життя населення.

Аналіз останніх наукових досліджень. Сьогодні в світі зростає інтерес науковців до вивчення такої категорії як «інтелектуальний капітал» з метою можливого регулювання та управління конкурентними перевагами. Проблемами інтелектуального капіталу займається багато вчених та науковців. Дослідженням питань впливу інтелектуального капіталу на підвищення конкурентоспроможності економіки, формування конкурентних переваг та конкурентних відносин присвячені праці зарубіжних (А. Маршалл, Т. Стюарт, М. Ахтямов, Г. Беккер, Є. Брукінг, П. Друкер, В. Іноземцев, Л. Лукачева, Ю. Гохберг та інших) та вітчизняних (В. Геец, Н. Голікова-Тінтулова, В. Антонюк, В. Базилевич, А. Грішнова, В. Семиноженко, І. Журавльова, Л. Лісогор, А. Новікова, М. Маркова, Л. Федулова, Г. Чернолес та інших) вчених.

Однак, незважаючи на значний науковий інтерес до проблематики впливу інтелектуальної складової на підвищення конкурентоспроможності підприємств та держави в цілому, ці питання ще не знайшли свого повного вирішення та залишаються актуальними. Процес створення, формування та використання інтелектуального капіталу, його безпосередній вплив на інноваційний розвиток є досить мінливим, динамічним і недостатньо дослідженим. Розгляд залежності інноваційного розвитку країни від стану інтелектуального капіталу, науково-дослідного сектора вимагає додаткового аналітичного вивчення з метою вдосконалення національної інноваційної політики.

Метою роботи є визначення особливостей змісту «інтелектуального капіталу» та виявлення впливу інтелектуального капіталу як конкурентної переваги на конкурентоспроможність компанії та держави в цілому.

Викладення основного матеріалу дослідження. Наукові дослідження впливу інтелектуальних ресурсів на результати діяльності компанії мають багату історію.

Перші згадки про таку собі «нематеріальну» компоненту в складі ресурсів організації можна зустріти в працях класиків політекономії (В. Петті, А. Сміта, Д. Рікардо), працях К.Маркса. Осмислення категорії

«інтелектуальний капітал» та його ролі в створенні вартості було пов'язано з аналізом такого економічного ресурсу як праця. При цьому багатьма дослідниками зазначалося, що в процесі створення багатства також беруть участь чисельність і майстерність працюючих (В. Петті), фізичні сили робітників, здатності до праці, високорозвинені здатності (А. Сміт), творча сила (К. Маркс); майстерність, навички, здатності робочого (Н. Сеніор), навчений індивідуум (І. Фішер), персональний капітал (А. Маршалл). Подальший розвиток економічної думки поступово призвело дослідників до розуміння особливого значення і необхідності освіти, навчання, отримання знань в створенні передумов економічного розвитку суспільства.

Радикальне значення має таке явище, як заміщенням праці знаннями, яке полягає в тому, що в умовах, коли знання залучаються до практичної переробки ресурсів, саме знання, а не праця починають виступати в якості джерела вартості. Трудова теорія вартості замінюється теорією «вартості, створюваної знаннями» (knowledge-value). Як зазначає П. Друкер, «в нових економічних умовах знання є взагалі єдиним ресурсом, а не ще одним ресурсом того ж порядку, що і традиційні фактори виробництва – праця, земля і капітал. Той факт, що знання стало єдиним ресурсом, робить нову формацію унікальною» [1].

Увага до ролі інформаційно-інтелектуальних чинників на мікрорівні актуалізувалася наприкінці 60-х – початку 70-х рр. ХХ століття. Вважається, що термін «інтелектуальний капітал» вперше був використаний Дж. Гелбрейтом в 1969 р., він визначив цей термін як щось більше, ніж «чистий інтелект» людини, і у тому числі певну інтелектуальну діяльність [2].

Т.Стюарт має на увазі під інтелектуальним капіталом «суму знань всіх працівників компанії, що забезпечує її конкурентоспроможність». В.Л. Іноземцев зазначає, що «інформація і знання, ці специфічні за своєю природою і формам участі у виробничому процесі фактори, в рамках фірм приймають вигляд інтелектуального капіталу». Однак в даних трактуваннях відбувається ототожнення інтелектуального і людського капіталу – в той час як інтелектуальний капітал включає в себе, крім людського, ще й організаційний (структурний) і споживчий капітал [3].

К.Тейлор дає більш широке визначення, відзначаючи, що «інтелектуальний капітал компанії складають знання її співробітників,

накопичені ними при розробці продуктів, наданні послуг, а також її організаційна структура і інтелектуальна вартість». Таким чином, він відносить до інтелектуального капіталу організаційну структуру, тобто штучно створену форму управління експлуатацією знань [4].

У загальному вигляді інтелектуальний капітал можна визначити як ресурси, які впливають на ефективність функціонування фірми (можливість досягати мети фірми).

Основними ресурсами розвитку компаній у все більшій мірі стають люди і знання, якими вони володіють, інтелектуальний капітал і зростаюча професійна компетенція кадрів. Сьогодні потрібні нові методи розвитку організації, засновані на стику гуманітарного та інженерного підходів, що дозволить отримати синергетичний ефект від їх взаємодії. Цей підхід базується на сучасних досягненнях інформаційних технологій, а саме когнітивних технологіях розвитку організації [5].

У компанії третього тисячоліття найбільшу цінність мають такі фактори, як кваліфікація працівників, «розкручена» торгова марка, передові технології, корпоративна культура [6, 7].

Тому в конкурентній боротьбі комерційні компанії все частіше звертаються до інтелектуальної складової свого бізнесу. Інтелектуальний капітал стає головним «потенціалом вартості» компанії в сучасній економіці.

Конкурентні переваги в першу чергу визначаються ресурсами підприємства, які традиційно поділяють на відчутні (фізичні активи та фінансові активи) і нематеріальні (імідж, ноу-хау та людський капітал).

Конкурентні переваги – це характеристики або властивості (атрибути) товару (торгової марки), які забезпечують компанії перевагу над прямими конкурентами. Ці характеристики або властивості можуть бути самими різними і відноситися як до самого товару і його оточення, так і до способів виробництва, які застосовуються, дистрибуції товару або продажу.

Однак слід пам'ятати, що будь-яка перевага товару над конкуруючим продуктом є відносною. Вона встановлюється шляхом порівняння з кращим з конкурентів на цьому товарному ринку або в даному сегменті (на практиці досить 2-3 найбільш близьких за обсягами виробництва, масштабами діяльності і можливостям). Це може бути продукція

привабливіша за якістю, дизайном або ціною, але в будь-якому випадку це те, що вважає за краще споживач.

Щоб вважатися стратегічним чинником успіху, конкурентні переваги повинні відповідати трьом основним вимогам:

– забезпечувати унікальність власної торгової марки в порівнянні з конкуруючими протягом тривалого часу;

– задовольняти специфічні потреби клієнта, тобто відносно сильні сторони компанії повинні давати релевантні вигоди певної цільової групи споживачів;

– будуватися на специфічних здібностях і ресурсах підприємства, які повинні бути оригінальними в порівнянні з конкурентами і які важко або неможливо імітувати.

Залежно від специфіки галузі, товару і ринку конкурентні переваги можуть мати різноманітні форми прояву.

Конкурентна перевага може бути «зовнішньою» (якщо вона заснована на відмінних якостях товару, які утворюють цінність для покупця) і «внутрішньою» (в тому випадку якщо вона базується на перевазі фірми у сфері витрат виробництва і допомагає домогтися меншої собівартості). Зовнішня конкурентна перевага збільшує ринкову силу фірми: домігшись найвищої якості своїх товарів, вона може стати «творцем цін». Внутрішня конкурентна перевага означає більш високу рентабельність і стійкість до падіння цін. Ці два типи конкурентних переваг мають різне походження і природу.

У першому випадку мова йде про краще розуміння споживача і маркетингове ноу-хау. Другий випадок – це ноу-хау виробниче, технологічне і організаційне.

Розглянемо одну з класифікацій конкурентних переваг, найбільш важливим критерієм якої є характер джерела конкурентної переваги, і на цій основі виділяється дев'ять видів конкурентних переваг [8]:

1) засновані на економічних факторах (загальноекономічний стан ринків, велика ємність ринку, ефект масштабу виробництва, економічний потенціал підприємства);

2) нормативно-правового характеру (виключні права на інтелектуальну власність, пільги і привілеї);

3) структурного характеру (високий рівень інтеграції процесу виробництва і реалізації в компанії, ефект синергізму);

- 4) пов'язані з розвитком інфраструктури ринку (відкритість ринків, розвиненість комунікацій, дистриб'юторської мережі);
- 5) технологічного характеру;
- 6) пов'язані з рівнем інформаційного забезпечення;
- 7) засновані на географічних факторах;
- 8) засновані на демографічних факторах;
- 9) досягаються в результаті протиправних дій.

В цілому конкурентну перевагу компанії необхідно розглядати як синтетичне явище, рівень якої проявляється через якісний взаємозв'язок всіх елементів діяльності фірми.

У сучасній світовій практиці значна частина товарних потоків пов'язана не з природними, а з придбаними конкурентними перевагами, в ряду яких особлива роль відводиться інтелектуальному капіталу.

Найбільш динамічні і новаторські компанії можуть перевершити своїх конкурентів (навіть найсильніших), що користуються перевагами дешевих факторів виробництва, за допомогою використання оригінальних наукових знань.

При цьому, всі складові структури інтелектуального капіталу (людський капітал, організаційний капітал, споживчий капітал) відіграють зростаючу роль в забезпеченні основних чинників конкурентоспроможності: розширенні частки продукції компанії на світовому ринку; забезпеченні стійких темпів зростання продажів; позитивної кореляції обсягів збуту продукції компанії з відповідними показниками конкурентів; лояльності покупців до товарної марки (бренду) компанії; наявності патентів, які свідчать про унікальність продукції; прибутковості продаж; ефективної технології виробництва продукції і функціонування збутової мережі.

Інтелектуальний капітал міжнародних компаній забезпечує високий рівень НДДКР і маркетингових досліджень, заснованих на інформації від зарубіжних філій з усього світу про вимоги споживачів до надійності, екологічності, технічним характеристикам, ергономічності, патентоспроможності, дизайну та уніфікації продукції компанії.

Сучасна організація міжнародного виробництва і аутсорсингу, що входить до структури інтелектуального капіталу, сприяє досягненню високої якості товарів і послуг. Конкуренція, що посилюється на світовому ринку, змушує міжнародні компанії постійно модернізувати

обладнання і технології відповідно до урахуванням особливостей попиту споживачів з різних країн.

До основних особливостей інноваційного середовища країн – лідерів інноваційного розвитку відносяться:

- наявність варіативного прогнозування та стратегічного планування на довгострокову перспективу;
- участь у формуванні єдиного світового науково-технічного простору і ринку високотехнологічних товарів і послуг з обмеженим числом учасників;
- закріплення на ринку високотехнологічної продукції на основі певної технологічної спеціалізації;
- формування глобальних механізмів отримання і перерозподілу ренти від монополії на знання і високі технології;
- створення національних інноваційних систем, інтегрованих на міжнародному рівні і охоплювачих весь комплекс інститутів, що забезпечують генерацію знань і інновацій, розвиток і комерціалізацію нових технологій;
- активна державна підтримка умов, що сприяють підвищенню якості людських ресурсів (людського капіталу);
- тісна співпраця між бізнесом і державою, активна економічна дипломатія, режим сприяння при освоєнні нових сегментів світового ринку.

Як впливає з останньої доповіді ЮНЕСКО з науки «На шляху до 2030 року», витрати на науку в державних бюджетах з кожним роком зростають і в абсолютному, і у відносному вираженні.

Такі доповіді ЮНЕСКО готує кожні п'ять років, приділяючи особливу увагу довгостроковим тенденціям, а не короткостроковим щорічним коливанням. Як підкреслюють експерти ЮНЕСКО, в сучасних умовах, незважаючи на кризу, в світі спостерігається зростаюча увага до інновацій і збільшення витрат на ці цілі. Інститут статистики ЮНЕСКО підрахував, скільки країни витрачають грошей на R & D (Research & Development). За п'ять років глобальне інвестування в нові науково-дослідні проекти досягло рекордних 1,7 трильйонів доларів (2013). 80 % цієї суми припадає на десятку розвинених країн [9].

У 2015 р. у першій п'ятірці за витратами на НДДКР (у % до ВВП) були: Ізраїль, Південна Корея, Японія, Швеція, Австрія. В абсолютному

вираженні найбільше витрачають на наукові розробки США, Китай, Японія, Південна Корея, Німеччина [11].

Керівники Національної академії наук України, основної наукової організації країни, стверджують, що сумний стан української науки є результатом різкого недофінансування, і оптимальна частка повинна складати 1,7 % від ВВП. Але у 2015 р. витрати на НДДКР в % до ВВП склали 0,6% (для порівняння – у 2012 і 2013 роках – 0,8%) [11].

Співвідношення державних і приватних капіталів в інвестиціях в R & D виглядає наступним чином. Наприклад, в Ізраїлі бізнес вносить близько 85 % на наукові дослідження, в США – 70 %, Сінгапурі – 59 %, Австралії – 56 %, Індії – всього 36 %. У Бразилії, судячи з даних ЮНЕСКО, за наукові розробки відповідає виключно держава. У Росії, за розрахунками Інституту статистики ЮНЕСКО, бізнес вкладає до 60 % коштів від загального обсягу науково-дослідних робіт [10].

Держави інвестують і заробляють на продажу інтелектуальної власності. Сполученим Штатам ця стаття доходу приносить щорічно 150 млрд. доларів. Це приблизно 12 % від ВВП США. У Фінляндії, що входить в п'ятірку за видатками на НДДКР, патенти дають до 20 % ВВП.

У більшості країн основний тягар витрат на нові розробки несе корпоративний сектор. У кожній галузі потреби в інноваціях різні.

У світові лідери на наукові дослідження, за версією журналу Fortune, входять: два автогіганта (Volkswagen, Toyota), лідери IT-індустрії (Intel, Microsoft, Google), Samsung і чотири компанії, пов'язані з медициною (Roche, Novartis, Johnson & Johnson, Merck). На R & D вони витрачають від 5 % до 20 % річної виручки (8-14 млрд. дол.).

У фармацевтичній промисловості, за даними на середину 2015 року, витрати на організацію і проведення НДДКР в середньому становили 18 % щорічного доходу. Для невеликих фірм цей показник міг доходити до 50 % [10].

Умовою конкурентоспроможності міжнародних компаній, що спеціалізуються на виготовленні та збуті наукомістких виробів і послуг, є наявність підприємств, що освоїли макротехнології. Станом на 2015 р. світі налічувалося близько 50 макротехнологій, що представляють собою сукупність знань і виробничих можливостей для випуску такої продукції, як літаки, атомні реактори, комп'ютерні програми та ін. 80 % ринку макротехнологій контролюють міжнародні компанії семи найбільш

розвинених країн – США, Німеччини, Японії, Франції, Італії, Великобританії, Канади. Високотехнологічні підприємства цих країн тісно пов'язані один з одним не тільки коопераційними угодами, а й територіальними рамками, так як виробники наукомістких виробів воліють розташовувати виробничі потужності поблизу від постачальників основного технологічного обладнання з метою безперебійного забезпечення агрегатів гарантійним обслуговуванням.

В останнє десятиліття набули поширення науково-технічні зони (технопарки, інкубатори і т.д.), де концентруються підприємства високотехнологічних виробництв. Найбільші з них функціонують в США (Силіконова долина), Німеччини та Японії.

Слід зазначити, що в Китаї за останні п'ять років помітно зросло число вчених, тоді як в США і Європі в період кризи проявилася тенденція до скорочення їх чисельності.

Рівень конкурентоспроможності високотехнологічних міжнародних компаній розвинених країн базується на конкурентних перевагах. Так, в Німеччині, наприклад, конкурентні переваги мають компанії, що випускають автомобілі, хімікати, оптичні прилади, поліграфічне обладнання; в США – потужні комп'ютери, авіалайнери, устаткування для охорони навколишнього середовища; в Японії – промислові роботи, електронне обладнання, оптико-волоконні і телекомунікаційні системи.

У перші роки XXI ст. коло конкурентоспроможних високотехнологічних компаній розширився за рахунок офшорного виробництва послуг з комп'ютерного програмного забезпечення на фірмах декількох країн. Дешева кваліфікована робоча сила дозволяє невеликим національним фірмам, що спеціалізуються на розробках програмного забезпечення, конкурувати з міжнародними компаніями. Так, в 2014 р на фірми Індії, Ізраїлю, Ірландії та Канади доводилося 80 % офшорного виробництва послуг з розробки комп'ютерного програмного забезпечення в світі.

До вимог, що пред'являються до потенційних приймаючих держав, керівництво міжнародних компаній відносять невисоке оподаткування, наявність сировинних матеріалів, пільгове фінансування та субсидії з боку національних урядів зацікавлених у залученні іноземного капіталу і високих технологій. Міжнародні компанії, вибираючи місце розташування для своїх підприємств, вирішують засновувати закордонну

філію в високорозвинених країнах з наявністю дослідних центрів і кваліфікованими кадрами або на території держав, що розвиваються, з дешевою робочою силою і слаборозвиненою технологічною та науковою інфраструктурою.

Після розпаду Радянського Союзу в 1991 році Україна мала другий за величиною науковий потенціал серед 15 колишніх республік. Населення країни становило всього 5,5 % від населення СРСР, проте тут проживали 15% докторів наук всього Союзу. 70 років радянської влади залишили Україні, в минулому аграрній країні, значний науковий потенціал.

Але сьогодні слід констатувати, що зараз цей потенціал знаходиться під загрозою через роки фінансової кризи і недбалого управління, протягом яких спостерігався стійкий вплив умів дослідників, які покидали країну в пошуках кращих можливостей. В 2016 році Україна буде витратити на НДДКР в десять разів менше, ніж зазвичай – всього лише мізерні \$ 8 на душу населення. Цього не вистачить навіть на покриття зарплат, при тому, що середня зарплата в Україні становить близько \$ 200. Установи були змушені звільнити штат і скоротити тривалість робочого тижня до трьох днів [12].

У щорічному Глобальному індексі інновацій–2017 Україна зайняла 50 місце, піднявшись за рік на шість позицій з 127 (1 – найкраща, 127 – найгірша). Лідирують в рейтингу, як і рік тому, Швейцарія і Швеція. На третьому рядку – Нідерланди, поліпшили свій показник за рік на шість позицій. З межують з Україною країн кращий показник – у Словаччині (34 місце). Польща – 38, Угорщина – 39, Румунія – 42, РФ – 45. Молдова на 54-му місці, Білорусь – на 88. З країн колишнього СРСР найкращий показник у Естонії, яка посіла 25 місце.

Як видно з звіту, який показує місце країни в Глобальному інноваційному індексі по різних категоріям, Україна зберегла більшу частину свого людського капіталу, знань і технологій часів СРСР, а низькі рейтинги бізнесу, інфраструктури, установ і розвиненості ринку свідчать про відсутність розвитку нових ринково-орієнтованих стратегій протягом десятиліть після розпаду СРСР [13].

Висновки. Людський ресурс сучасна практика господарювання сприймає як один з найважливіших. Але одного лише розуміння цього факту недостатньо для того, щоб компанія була ефективна і

конкурентоспроможна. В сучасних змагальних умовах глобальної економіки бізнесу і державі в цілому потрібно докладати колосальних зусиль до розвитку свого інтелектуального капіталу, багато ресурсів вкладати в дослідження, навчання, розробки. Інтелектуальний капітал носить синергетичний ефект, тобто формується не шляхом простого складання своїх окремих частин, а як властивість їх взаємодії.

Сьогодні в країні існує проблема державного регулювання процесу відтворення інтелектуального капіталу. Спостерігаються труднощі в правовій регламентації заходів державного регулювання інтелектуально-інноваційної діяльності суб'єктів господарювання. Вирішення цих проблем зводиться в основному до розв'язання суперечностей, які існують в чинному законодавстві. Синергетичну динаміку інтелектуального капіталу бажано досліджувати в єдності вищеназваних аспектів проблем.

В Україні слід більш активно проводити такі дослідження особливостей інтелектуального капіталу, приділяти більшу увагу з боку держави вивченню його виробництва і якісним характеристикам, його зв'язку з інноваціями, а також впливу глобалізаційних процесів на його виробництво.

Економічною стратегією інноваційного розвитку України має стати залучення зарубіжних ТНК і збільшення їх частки в розвиток НДДКР. З іншого боку, слід створювати власні (а також спільні) ТНК, сприяти забезпеченню інтенсивного розвитку їхнього інтелектуального капіталу, вкладати значно більші кошти в освіту шляхом інвестицій у провідні вузи (наукомісткі університети), забезпечити стабільне зростання інвестицій в підготовку державних менеджерів, підвищення інтелектуального капіталу державних структур і органів влади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Питер Ф. Друкер. Бизнес и инновации. – М. : Изд-во «Вильямс». – 2007. – 432 с.
2. Джон Гэлбрейт. Новое индустриальное общество [Електронний ресурс] / Джон Гэлбрейт. – Режим доступу : <http://gtmarket.ru/laboratory/basis/5021>.
3. Стюарт Томас. Интеллектуальный Капитал. Новый источник богатства организаций / Новая постиндустриальная волна на Западе. Антология. / Под ред. В. Л. Иноземцева. – М. : ACADEMIA, 1999. – С.372-400.
4. Тейлор К. Интеллектуальный капитал / К. Тейлор // Computerworld. – 2001. – № 13.

5. Абдикеев Н. М. Управление знаниями и реинжиниринг бизнеса / Н. М. Абдикеев, А. Д. Киселев. – М. : «Инфра-М», 2011. – 511 с.
6. Барух Л. Нематериальные активы. Управление, Измерение, Отчетность / Л. Барух. – К. : ИД «Квинто-Консалтинг», 2003. – 240 с.
7. Брукинг Э. Интеллектуальный капитал / Э. Брукинг. – СПб : Питер, 2001. – 288 с.
8. Зайцев Л. Г. Стратегический менеджмент / Л. Г. Зайцев, М. И. Соколова. – М. : Магистр, НИЦ ИНФРА-М, 2015. – 528 с.
9. Доповідь ЮНЕСКО з науки «На шляху до 2030 року» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.uis.unesco.org
10. Сколько тратят на НИОКР государство и бизнес: Рейтинг расходов в разных странах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ect-center.com/blog/rashodi-niokr>.
11. Расходы на НИОКР, в % к ВВП : Мировой Атлас Данных [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://knoema.ru/atlas/topics>
12. Курсы валют, ставки, индексы, тарифы, деньги Украины [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://index.minfin.com.ua/>
13. Украина улучшила позиции в Глобальном инновационном индексе : Ліга Бізнес [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://biz.liga.net/ekonomika/>